

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 1(13)

Київ 2006

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Савєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар
Чирков В. М. — відповідальний редактор за випуск

Економічні науки і менеджмент

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Титова Н. А., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Ніколенко Ю. В., д-р екон. наук, проф., Криклій А. С., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Горбатенко В. П., д-р політ. наук, проф., Кирилюк Ф. М., д-р філос. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф., Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Коломінський Н. Л., д-р психол. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Сагач Г. М., д-р пед. наук, проф.

Юридичні науки

Бабкін В. Д., д-р юрид. наук, проф., Коваленко В. В., д-р юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Скрипнюк О. В., д-р юрид. наук, проф., Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф.

Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 29 березня 2006 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. —

ISBN 966-608-120-2

Вип. 1(13). — 2006. — 184 с. — Бібліогр. в кінці ст. —

ISBN 966-608-654-9

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки і менеджменту, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)я43+88я43

ISBN 966-608-120-2

ISBN 966-608-654-9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ І МЕНЕДЖМЕНТ	5	Новальська Н. І. Механізм ціноутворення на медичні послуги в лікувально-профілактичних закладах України	69
Згалац-Лозинська Л. О. Відтворення трудового потенціалу: медико-економічний аспект	5	Стрельчук А. С., Пенцов О. С. Автоматизована система управління в роботі освітніх установ	74
Наумова О. Е. Аналіз можливостей застосування маркетингового підходу на ринку освітніх послуг	11	ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	78
Сидич О. В. Формування портфеля інноваційних стратегій підприємства	15	Вдовичин І. Я. Інтелектуальні загрози свободі людини	78
Петрига О. М., Пеньова О. В. Проблеми розвитку та основні шляхи стабілізації виробництва зерна озимої пшениці в господарствах Запорізької області	21	Гончарова І. В. Зовнішня політика України: інтереси і пріоритети	84
Кочетова К. А., Бервено О. В. Сутність і механізм функціонування соціальної економіки	28	Савельєв В. П. Виклики і парадокси глобалізації	89
Матюхін В. О., Кобзєва О. В. Організаційна модель та особливості менеджменту вищого навчального закладу	32	Каліберда Ю. Ю. Політична діяльність Олександра Жуковського на посту військового міністра Української Центральної Ради	94
Чалий О. І. Становлення малого підприємництва в умовах перехідної економіки	37	Коваленко Н. А. Трансформаційні процеси у сучасному суспільстві ..	98
Мамонов К. А., Скоков Б. Г. Теоретичні аспекти розміщення капіталу	41	Климкова І. І. Проблеми розвитку парламентаризму в Україні в контексті політичної реформи	103
Камінська М. Б. Поняття і напрями екологобезпечного розвитку аграрного сектору	45	ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	111
Гурч Л. М. Бізнес-освіта в Україні та її місце у підготовці кваліфікованих менеджерів на ринку в контексті інтеграції України в Євросоюз	49	Петрушенко В. Л. Онтологічна проєкція природи цінностей	111
Борщ В. В., Петренко Т. А. Ефективність діяльності служби логістики на підприємстві	54	Шевяков О. В. Психофізіологічні характеристики операторів АЕС як фактор готовності до діяльності	117
Першко Л. О. Проблеми удосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрного сектору	60	Кудрик Л. Г., Сурмяк Ю. Р. Психологічні основи здоров'я	124
Калина А. В. Пропозиції щодо розвитку стимулювання праці в сучасних умовах	63	Гундерук Л. М. До питання профілактики аутоагресивної поведінки	128
		Шопша О. Л. Особливості соціально-психологічного клімату в колективі театру	134
		Редзюк І. В. Соціально-психологічні умови оптимізації навчання іншомовному спілкуванню студентів вищих закладів освіти немовних спеціальностей	140

О. І. ЧАЛИЙ

Дніпропетровський інститут МАУП

СТАНОВЛЕННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Наукові праці МАУП, 2006, вип. 1(13), с. 37–40

Розглянуто основні проблеми і перешкоди, що гальмують розвиток малого підприємництва в Україні. Наведені результати опитування підприємців відносно їх ставлення до державної підтримки, перелічені досягнення і прорахунки в політиці держави щодо становлення малого підприємництва. Запропоновані заходи з усунення недоліків у сфері підтримки підприємництва державою.

Стан українського малого підприємництва не можна розглядати окремо від загальних економічних, політичних та соціальних проблем і реалій.

Україна перебуває нині у глибокій системній кризі. Сумна статистика свідчить про втрати наукового потенціалу України через від'їзд провідних учених за кордон, про використання українських громадян за кордоном на неprestижних роботах. Система управління економікою України недосконала і спрямована не на підтримку чесного бізнесу, а на створення можливостей для приховування нечесно зароблених грошей від оподаткування.

Розглянемо передумови для розвитку в Україні малого підприємництва.

У найбільш складному становищі опинилася та частина підприємців, що займається виробництвом. Знову створюване виробництво потребує інвестицій. Але багаті не бажають підтримувати малий бізнес, бо мають зиск від великого бізнесу або шахрайства. При цьому держава не тільки не допомагає і не сприяє розвитку малого бізнесу, а навпаки через систему оподаткування та адміністративного тиску настільки ускладнює становище малих підприємств, що змушує їх згорти відкриту діяльність та переходити у тінювий сектор.

Політика відносно великих підприємств також не сприяє їх модернізації та відродженню. Ці підприємства, як правило, доводяться до банкрутства, скуповуються ділками, пов'язаними з владою, за безцінь (прикладів багато), після

чого вони остаточно розграбовуються і лише в окремих випадках модернізуються та розвиваються (АТ "Оболонь", "Прогрес" та ін.). Так були фактично знищені такі великі підприємства, як "Дніпротяжбуд", "Дніпромиськбуд" у Дніпропетровську та ін.

Крім частини номенклатури та тінювих ділків, які жилися і багатіли з фінансових джерел економіки України, переважна більшість пересічних громадян залишилися без засобів для існування.

Багаторазові запевнення Л. Кравчука щодо надійності українського купона завершилися його обвальним падінням, яке тривало впродовж кількох років.

В цей час неможливо було накопичити якусь суму грошей, бо вони швидко втрачали свою вагомість, перетворюючись на звичайні папірці.

Іншим засобом обкрадання українських громадян виявилися трасти, які були створені за ініціативи і за підписом прем'єр-міністра Л. Кучми і керувались ним.

Комерція мала в той час характер шахрайства. Були поширені незаконні операції з перепродажу енергоносіїв, вторинної сировини та тінювих обладках як приватних ділків, так і державних службовців.

Так нищилась економічна, фінансова, виробнича, соціальна основа Української держави.

Довіра населення України до влади, бізнесу, банків все більше падала, що підривало саму можливість стабільного та ефективного розвитку малого підприємництва в Україні.

В економічно розвинених країнах зі сформованими ринковими відносинами мале підприємство користується серйозною підтримкою з боку держави. Воно забезпечує зайнятість понад половини загальної чисельності економічно активного населення.

Перехід до ринку неможливий без створення конкурентного середовища і сприятливих умов для розвитку середнього і малого підприємства [1]:

- стабільної національної кредитно-грошової системи;
- ефективної інфраструктури підприємства (банки, біржі, страхові компанії, аудиторські фірми);
- ефективного захисту власності від силових “наїздів” державних і недержавних структур та кримінальних угруповань;
- спрощеної процедури реєстрації та регулювання підприємницької діяльності;
- правової захищеності підприємства.

Обстеження 100 малих підприємств Дніпропетровська, проведене науковцями Дніпропетровської державної фінансової академії, засвідчило про те, що суб’єкти малого підприємства не мають достатньої підтримки з боку держави [3]. Аналіз діяльності цих 100 підприємств за видами загальних стратегій дав наступні результати.

Більше половини (56 %) підприємств сповідують стратегію зростання, більше третини (36 %) — виживання, 6 % — сполучення цих стратегій, близько 2 % — інші стратегії.

Вивчення динаміки прибутків дало змогу встановити, що підприємства, які обрали стратегію зростання, характеризуються високим кореляційним зв’язком між стратегією та стійкими показниками з динаміки прибутку (84,7 %). Протилежна картина спостерігається у підприємств з стратегією “виживання”. Тут зв’язок між стратегією і показником зниження прибутку дорівнює 61,8 %.

Таким чином, понад третини підприємств (36 %), що дотримуються стратегії виживання, за показниками “динаміка прибутків” і “якість продукції” перебуває на межі банкрутства.

Більшість обстежених підприємств негативно оцінюють систему оподаткування: підприємства зі стратегією зростання — 70,4 %, зі стратегією виживання — 79,4 %.

Практично всі підприємства (94 %) не одержують кредитів у банку через високі процентні ставки і складнощі з їх отриманням.

Більшість підприємств негативно оцінюють соціально-економічну ситуацію в Україні: зі стра-

тегією виживання — 85 %, зі стратегією зростання — 61 %.

Аналіз інших характеристик роботи малих підприємств — кадрова політика, методи підбору персоналу, регламентація діяльності — свідчить про явні прорахунки державних служб в організації малого підприємства в Україні.

Зазначимо, що держава робить певні кроки щодо підтримки малого підприємства, але ці кроки недостатні для суттєвого впливу на діяльність малих підприємств [4].

Водночас у західних країнах малому бізнесу відводиться одна з головних ролей в розвитку економіки. Так, у Швеції, одній з розвинених країн Заходу, держава надає громадянам, що бажають організувати свою справу, таку допомогу: 70 % необхідного для створення підприємства капіталу надається у вигляді субсидій, 20 % капіталу — у формі кредиту і тільки 10 % початкового капіталу для організації справи підприємець забезпечує власним коштом.

Україна у стратегії і тактиці розвитку малого підприємства значно відстає як від розвинених, так і слаборозвинених країн.

По-перше, мале підприємство як складова приватного сектору економіки перебуває в нашій країні у процесі становлення.

По-друге, мале підприємство є структуроутворюючим елементом ринкової економіки, а це робить його становлення пріоритетним заходом економічної політики України.

У перехідний період до ринкової економіки мале підприємство стимулює економічну конкуренцію, структурну перебудову економіки, сприяє ослабленню монополізму, формуванню середнього класу суспільства.

По-третє, мале підприємство є провідним сектором економіки, найбільш масовим, динамічним і гнучким. У секторі малого та середнього підприємства промислово розвинених країн зосереджено велику частину економічно активного населення (від 19 % — у Великій Британії до 78 % — у Японії), яке дає державі 50–60 % ВВП.

В Україні у сфері малого підприємства зайнята лише десята частина населення, приблизно така ж частина ВВП виробляється у цьому секторі економіки.

По-четверте, державна підтримка малого підприємства полягає не тільки в наданні фінансових субсидій, а передусім у визначенні правових засад малого підприємства, в усуненні адміністративних перешкод на шляху його розвитку [2].

По-п'яте, необхідність державної підтримки зумовлена також тим, що мале підприємництво є сьогодні найвразливішим сектором економіки через дію таких несприятливих факторів, як інфляція, циклічні коливання, податковий тиск, фінансові труднощі й конкуренція великих корпорацій.

Для подолання перешкод на шляху малого підприємництва необхідна його підтримка в таких напрямках:

- формування нормативно-правової бази;
- удосконалення фінансово-кредитної і податкової політики;
- сприяння впровадженню нових технологій та інновацій;
- організація підготовки і перепідготовки кадрів;
- забезпечення рівноправного доступу малих підприємств усіх форм власності до фінансово-кредитних ресурсів.

Важливим кроком на шляху підтримки малого підприємництва є запровадження системи спрощеного оподаткування суб'єктів малого підприємства. Платники податків самостійно обирають схему оподаткування.

Система спрощеного оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу представлена різними формами, кожна з яких розрахована на окрему групу підприємців. Так, можливість переходу на фіксований податок мають підприємці, які здійснюють підприємницьку діяльність з продажу товарів і надання супутніх такому продажу послуг на ринках та є платниками ринкового збору. Валовий дохід такого підприємця за попередні 12 місяців до придбання патенту не повинен перевищувати 7 тис. неоподаткованих мінімумів громадян.

Розмір фіксованого податку визначається в межах від 20 до 100 грн.

Строк діяльності підприємця з фіксованим податком від 1 до 12 місяців.

Іншою формою спрощеного оподаткування є єдиний податок (ЄП), впроваджений 3 липня 1998 р. указом Президента за № 727.

Можливість переходу в оподаткуванні на сплату єдиного податку мають фізичні особи, в яких працювало не більше 10 осіб упродовж року, а обсяг виручки за рік складав не більше 500 тис. грн, а також юридичні особи будь-якої форми власності, в яких працювало не більше 50 осіб, а обсяг виручки за рік не перевищував 1 млн грн.

Результати роботи за сплатою єдиного податку продемонстрували переваги такої форми оподаткування. Особливою перевагою є збільшення суб'єктів оподаткування (перехід від 39 видів податків і зборів до одного).

Починаючи з 1999 р. після впровадження єдиного податку спостерігається зростання податкових надходжень від суб'єктів бізнесу, які працюють за принципом єдиного податку:

- 1998 р. — 116 млн грн;
- 1999 р. — 146,5 млн грн;
- 2000 р. — 571 млн грн.

Упродовж 2000 р. було погашено суб'єктами малого підприємства 1,66 млн грн заборгованості щодо сплати податків.

У 2001 р. надходження досягли вже мільярдної позначки — 1,088 млрд грн. У 2003 р. був перевиконаний план щодо податкових надходжень від суб'єктів, які працювали за принципом єдиного податку [2]. У січні 2005 р. відбулося збільшення виплат в бюджет кожним платником єдиного податку в кілька разів.

Таким чином, державні органи вже здійснюють певні кроки на шляху підтримки малого підприємства, але ці кроки сьогодні ще неперевірні і непослідовні.

Виходячи з викладеного необхідно скоригувати стратегію держави відносно малих підприємств таким чином:

1. Малим підприємствам, особливо на етапі їх становлення, треба дати можливість отримувати державні субсидії, дешеві кредити. Крім того, на певний період малі підприємства треба звільнити від податків. З часом у разі успішного розвитку малі підприємці будуть справжніми платниками податків, а користь від цього отримають як самі підприємці, так і все суспільство.

2. Необхідно з допомогою регіональних центрів зайнятості на базі вищих навчальних закладів створити систему навчання, підготовки, підвищення кваліфікації персоналу малих підприємств у формі курсів, семінарів, тренінгів та різноманітних консультацій.

3. Підтримка малого підприємництва з боку держави дасть змогу розв'язати головні проблеми економіки України — нестабільність і непрогнозованість.

Для підприємця сьогодні дуже важливими є основні умови роботи — стабільний розвиток економіки загалом і можливість захистити свою власність і права. Тому підприємець сам є основою ста-

більності, особливо, здатною до пошуку компромісу і примирення різних соціальних груп суспільства.

4. Мале підприємство виготовляє товари і надає послуги, що максимально наближені до споживача. Тобто підприємець природно зацікавлений у зростанні багатства населення, його купівельної спроможності, у зв'язку з чим він активно підтримує політику держави щодо демонополізації економіки, підвищення зарплат і легалізації капіталів.

Отже, держава має всебічно підтримати підприємця, а він своєю працею, виплатами в бюджет і створенням робочих місць забезпечить стабільний розвиток суспільства.

Література

1. **Малое** підприємство в промисловому районі / Под ред. А. Рединой. — Днепропетровск: ДГФЭМ, 2002.
2. **Саянов В.** Участь у регуляторних процесах — важлива умова розвитку демократії в Україні // Влада. — 2004. — № 3(214). — С. 22.
3. **Чалий О. І.** Аналіз розвитку малих підприємств // Вісн. Східноукраїнського ун-ту ім. В. Даля. — 2004. — № 1 (71).
4. **Чалий О. І.** Удосконалення соціально-трудоких відносин у сфері малого підприємництва в Україні // Економічні науки. — 2005. — № 1(13).

Small enterprises especially at the first stage of their establishing period should have an opportunity of obtaining state grants, cheap credits. It is necessary with the help of the regional centers of employment on the basis of higher educational institutions to create system of training of the personnel of small business enterprises in the form of courses, seminars, trainings, consultations. Support and development of small business will allow to provide effective employment of the population, development of economy and social stability in the state.

Надійшла 3 березня 2006 р.